

بررسی میزان استفاده از شبکه اینترنت توسط اعضای هیأت علمی دانشگاه تربیت معلم آذربایجان

دکتر موسی مجیدی^۱

شهلا رسولی^۲

چکیده

هدف از این پژوهش «بررسی میزان استفاده از شبکه اینترنت توسط اعضای هیأت علمی دانشگاه تربیت معلم آذربایجان است». روش تحقیق از نوع پیمایشی - توصیفی است. برای گردآوری اطلاعات از پرسش‌نامه حاوی ۲۴ سوال استفاده شد. جامعه مورد مطالعه ۱۲۸ نفر از اعضای هیأت علمی سه شاخه علوم انسانی، علوم پایه و فنی و مهندسی در دانشگاه تربیت معلم آذربایجان به جزاعضای هیأت علمی حق تدریس بودند. ۱۰۷ پرسش‌نامه برگشت داده شد. یافته‌ها نشان داد که بیش از ۹۵ درصد جامعه پژوهش به اینترنت از طریق دانشگاه دسترسی دارند. تفاوت معنی‌داری بین اعضای هیأت علمی سه شاخه از لحاظ توانایی و استفاده از خدمات پست الکترونیک وجود داشت. در این پژوهش بین وضعیت استفاده و مرتبه علمی رابطه‌ای مشاهده نشده است و بدین ترتیب فرضیه پژوهش تأیید نشد. کارهای پژوهشی، کسب اطلاعات روزآمد به عنوان مهمترین اهداف توسط اعضای هیأت علمی سه شاخه برای استفاده از اینترنت بیان شده است. اعضای هیأت علمی دانشگاه نحوه آشنایی خود با اینترنت را، از طریق همکاران و دوستان ذکر کرده‌اند. حدود ۶۰ درصد استفاده کنندگان در هر بار استفاده ۳۰ تا ۶۰ دقیقه وقت صرف می‌کنند. نتایج پژوهش حاکی از این است اعضای هیأت علمی تأثیر اینترنت بر فعالیت‌های پژوهشی و حرفه‌ای خود را با ۴۳ درصد در حد زیاد، و علت آن را سرعت و سهولت دسترسی به منابع اطلاعاتی ذکر نموده‌اند. اعضای هیأت علمی اولویت اول نحوه دستیابی به اصل مدرک جستجو شده را از طریق ارسال پیام الکترونیکی به آدرس پست الکترونیکی ذکر شده در منابع بیان کرده‌اند. در پایان پیشنهادهای چون برگزاری کارگاه‌ها و کلاس‌های آموزشی در جهت ارتقاء سطح آگاهی اعضای هیأت علمی نسبت به اینترنت، فراهم نمودن دسترسی و امکان استفاده با هزینه مقرون به صرفه و ارتقاء سطح کیفی خطوط ارتباطی ارائه گردیده است.

کلید واژه‌ها: تبریز، دانشگاه تربیت معلم، هیأت علمی، اینترنت

مقدمه

تبدیل کرده و پدیده‌ای به نام انفجار اطلاعات را بوجود آورده است. علت اطلاق اصطلاح عصر اطلاعات، به دوره حاضر به دلیل گسترش میزان اطلاعات و سرعت تبادل آنها از طریق محمل‌های اطلاعاتی مختلف می باشد. اینترنت به عنوان مهم‌ترین بستر انتقال اطلاعات، نقشی بسیار مهم و اساسی در بسط و توسعه اطلاعات و در نتیجه، گسترش مرزهای علم و دانش بشری دارد. دانشگاه‌های ایران، با افزایش توانایی دسترسی اعضای هیأت علمی و

از آغاز تمدن بشری، اطلاعات و استفاده از آن یکی از مسائل مهم به شمار می‌آمده است. اطلاعات، پدیده‌ای بسیار پیچیده و گسترده است که تصمیم‌گیری ما را تحت تأثیر قرار می‌دهد، وجود و تولید حجم زیادی از اطلاعات در زمینه‌های گوناگون، عصر حاضر را به عصر اطلاعات

^۱ استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

^۲ - کارشناس ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی

- ۷- اعضای هیأت علمی منابع اطلاعاتی را چگونه از طریق اینترنت جستجو نموده و چطور به متن کامل منابع بازیابی شده دست می‌یابند؟
- ۸- نگرش اعضای هیأت علمی نسبت به تأثیرات شبکه اینترنت بر فعالیت‌های پژوهشی و حرفه‌ای خویش چگونه است؟
- ۹- نحوه دستیابی اعضای هیأت علمی به اصل مدرک قابل دسترس در اینترنت چگونه است؟

روش پژوهش و توجیه روایی آن

در این پژوهش، از روش پیمایشی - توصیفی استفاده شده است. داده‌های مورد نیاز برای تجزیه و تحلیل سؤالات از طریق پرسشنامه گردآوری شد. از روش‌های آمار توصیفی مانند: توزیع فراوانی، درصد و آزمون مجذورخی، برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و پاسخ به سؤالات استفاده گردید. جامعه پژوهش ۱۲۸ نفر از اعضای هیأت علمی می‌باشد که ۱۰۷ نفر پرسشنامه را عودت داده‌اند.

بررسی پژوهش‌های گذشته

نگاه اجمالی به پژوهش‌های انجام شده، حاکی از آن است که توجه اکثر پژوهشگران به محیط‌های علمی و آموزشی از جمله دانشگاه‌ها بوده است. گرایش مذکور، بیانگر این واقعیت است که دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی در ایجاد زیر ساخت‌های اطلاع‌رسانی و ایجاد شبکه‌های درون سازمانی و اتصال به شبکه جهانی در ایران و جهان پیشگام بوده‌اند. به تبع آن، این مؤسسات فضای مناسبی برای انجام پژوهش‌هایی در زمینه رفتارهای اطلاع‌یابی اعضای هیأت علمی و تأثیر فناوری اطلاعاتی بر فعالیت‌های علمی آنها فراهم کرده‌اند. رشته تحصیلی، درجه علمی، مرتبه دانشگاهی، میزان آشنایی با کامپیوتر، میزان آشنایی با زبان انگلیسی متغیرهایی بوده‌اند که در پژوهش‌های قبلی در دانشگاه‌های مختلف ایران مورد بررسی قرار گرفته‌اند. در پژوهش حاضر، نیز رشته تحصیلی و مرتبه علمی اعضای هیأت علمی دانشگاه تربیت معلم آذربایجان متغیرهایی هستند که مورد بررسی قرار گرفته است.

اخوتی (۱۳۷۷) در پژوهشی، درباره بررسی وضعیت استفاده از شبکه اینترنت توسط اعضای هیأت علمی

محققان ایرانی به منابع الکترونیک و تماس‌های علمی با دانشمندان دیگر کشورها در این راستا، تسهیلاتی را برای آنها فراهم نموده‌اند: دسترسی به بانک‌های اطلاعاتی مراکز مختلف دانشگاهی، شرکت در انجمن‌های تخصصی - علمی، تبادل سریع هرگونه اطلاعات نوشتاری و تصویری توسط این شبکه، از ویژگی‌هایی هستند که می‌توانند ابعاد و کیفیت آموزشی را ارتقاء بخشند.

بررسی مطالعات انجام شده، حاکی از آن است که استفاده از اینترنت در محیط‌های دانشگاهی و علمی پدیده‌ای جهانی است. اعضای هیأت علمی، برای منظورهای متنوعی که در ارتباط با فعالیت‌های علمی آنهاست، اینترنت را مورد استفاده قرار می‌دهند. بررسی‌ها، نشان دهنده آن است که استفاده از اینترنت بر کیفیت و کمیت کار اعضای هیأت علمی و پژوهشگران تأثیر مثبتی داشته و آنها مایل به افزایش استفاده از این شبکه و امکانات آن در آینده هستند. هدف اصلی، این پژوهش تعیین میزان استفاده، آشنایی، دستیابی و چگونگی دسترسی اعضای هیأت علمی دانشگاه تربیت معلم آذربایجان به شبکه جهانی اینترنت می‌باشد.

فرضیه‌های پژوهش

- بین استفاده از اینترنت و رشته تحصیلی اعضای هیأت علمی رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- بین استفاده از اینترنت و مرتبه علمی اعضای هیأت علمی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

سؤال‌های پژوهش

- ۱- چند درصد از اعضای هیأت علمی به اینترنت دسترسی دارند؟
- ۲- چند درصد از اعضای هیأت علمی از طریق دانشگاه به اینترنت دسترسی دارند؟
- ۳- نحوه و میزان آشنایی اعضای هیأت علمی با شبکه اینترنت چگونه است؟
- ۴- اعضای هیأت علمی به طور متوسط در هر بار استفاده از اینترنت چقدر وقت صرف می‌کنند؟
- ۵- میزان استفاده اعضای هیأت علمی از هر یک از خدمات اینترنت چه اندازه است؟
- ۶- مهمترین دلایل اعضای هیأت علمی در استفاده از شبکه اینترنت چیست؟

جدول ۱: توزیع فراوانی استفاده از شبکه اینترنتی توسط

اعضای هیأت علمی

استفاده از شبکه اینترنت	فراوانی	درصد
خیر	۳	۲/۸
بله	۱۰۴	۹۷/۲
جمع	۱۰۷	۱۰۰

چنانکه داده‌های جدول شماره یک نشان می‌دهد تعداد سه نفر معادل ۲/۸ درصد از اعضای هیأت علمی دانشگاه تربیت معلم آذربایجان از شبکه اینترنت استفاده نمی‌کنند و تعداد ۱۰۴ نفر معادل ۹۷/۲ درصد استفاده می‌کنند.

سؤال ۲. چند درصد از اعضای هیأت علمی از طریق دانشگاه و منزل به اینترنت دسترسی دارند؟

جدول ۲: توزیع فراوانی دسترسی اعضای هیأت علمی ب

اینترنت در منزل و دانشگاه

دسترسی افراد در منزل و دانشگاه	فراوانی	درصد
منزل	۸۲	۷۶/۶
دانشگاه	۲۴	۲۲/۵
بی‌پاسخ	۱	۰/۹
جمع	۱۰۷	۱۰۰

بر اساس جدول شماره دو تعداد ۸۲ نفر معادل ۷۶/۶ درصد در منزل و تعداد ۲۴ نفر معادل ۲۲/۵ درصد در دانشگاه از اینترنت استفاده می‌کنند.

سؤال ۳. نحوه آشنایی و میزان آشنایی اعضای هیأت علمی از شبکه اینترنت چگونه است؟

جدول ۳: توزیع فراوانی میزان آشنایی اعضای هیأت

علمی با نحوه استفاده از اینترنت

میزان آشنایی با نحوه استفاده از اینترنت	فراوانی	درصد
بسیار کم	۲	۱/۹
کم	۳	۲/۸
متوسط	۴۳	۴۰/۲
زیاد	۴۶	۴۳
بسیار زیاد	۱۳	۱۲/۱
جمع	۱۰۷	۱۰۰

دانشگاه‌های علوم پزشکی، تهران و بهشتی به این نتیجه رسید که استفاده کنندگان، بیشتر برای کارهای پژوهشی و سپس ارتباط با همکاران خود در خارج از کشور، از اینترنت استفاده می‌کنند. ستوده (۱۳۷۷) در بررسی که انجام داد به این نتیجه دست یافت که میزان استفاده از منابع الکترونیکی پایین است. درجه علمی، مرتبه دانشگاهی، میزان آشنایی با کامپیوتر در میزان استفاده مؤثرند. نوروزی چالکی (۱۳۷۹) در تحقیقی که در دانشگاه تربیت مدرس انجام داد، به این نتیجه رسید که بیشتر پژوهشگران از موتورهای کاوش یاهو و آلتاویستا استفاده می‌کنند و اکثراً ترجیح می‌دهند، از طریق پست الکترونیک به اصل مدرک جستجو شده در وب دست یابند. اسدی (۱۳۸۲) در تحقیقی که تأثیر استفاده از اینترنت بر رفتارهای پژوهشی اعضای هیأت علمی رشته‌های مختلف دانشگاه تهران انجام داد به این نتیجه دست یافت که اعضای هیأت علمی، در شاخه علوم پایه توانایی بالاتری برای استفاده از منابع اینترنتی دارند.

رضایی شریف آبادی (۱۹۹۷) با مطالعه‌ای که بر تأثیر شبکه اینترنت در فعالیت‌های پژوهشی، اطلاع‌یابی و رفتار ارتباطی روانشناسان دانشگاه استرالیا انجام داد، به این نتیجه رسید که آنها در انجام فعالیت‌های روزانه، روزآمد نگه داشتن اطلاعات، دسترس پذیری سریع و آسانتر با همکاران و یا تسهیل در امر جستجوی اطلاعات به طور گسترده‌ای از اینترنت استفاده می‌کنند. لیزنگیر (۱۹۹۷) در پژوهشی که درباره کار با اینترنت به وسیله اعضای هیأت علمی رشته‌های مختلف انجام داد، به این نتیجه رسید که ارتباط معکوسی بین رتبه و استفاده از اینترنت در میان اعضای هیأت علمی مختلف وجود دارد.

تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش

در این بخش هر کدام از سوالات تحقیق به ترتیب مطرح و مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

سؤال ۱. چند درصد از اعضای هیأت علمی دانشگاه به اینترنت دسترسی داشته و از آن استفاده می‌کنند؟

مشاهده شد که ۰/۹ درصد از اعضای هیأت علمی دانشگاه بندرت، ۵/۶ درصد هفته ای یک بار ۲۲/۴ درصد هفته ای دو تا سه بار، ۱۹/۶ درصد هفته ای چهار تا پنج بار و ۴۹/۶ درصد هر روز به طور متوسط از اینترنت استفاده می کنند.

بر اساس اطلاعات بدست آمده میزان آشنایی اعضای هیأت علمی با نحوه استفاده از اینترنت ۱/۹ درصد در حد بسیار کم، ۲/۸ درصد در حد کم، ۴۰/۲ درصد در حد متوسط، ۴۳ درصد در حد زیاد و ۱۲/۱ درصد در حد بسیار زیاد است.

جدول ۴: نحوه آشنایی اعضای هیأت علمی با اینترنت

رتبه	ضریب رتبه بندی	نحوه آشنایی با اینترنت
۱	۳۰/۴۱	همکاران و دوستان
۲	۱۹/۲۵	مطالعه و کتب و مقالات
۳	۸/۱۶	شرکت در دوره های آموزش
۴	۷/۹۱	برنامه آموزشی شبکه اینترنت
۵	۴/۳۶	رسانه های جمعی

جدول ۶: توزیع فراوانی صرف وقت اعضای هیأت علمی در هر بار استفاده از اینترنت

درصد	فراوانی	صرف وقت در هر بار استفاده از اینترنت
۰/۹	۱	کمتر از ۳۰ دقیقه
۵۳/۳	۵۷	۳۱ تا ۶۰ دقیقه
۲۲/۴	۲۴	۶۱ تا ۱۲۰ دقیقه
۱۲/۲	۱۳	بیش از ۲ ساعت
۱۱/۲	۱۲	بی پاسخ
۱۰۰	۱۰۷	جمع

طبق جدول شماره شش بیشتر اعضای هیأت علمی در هر بار استفاده از اینترنت ۳۱ تا ۶۰ دقیقه وقت صرف می کنند.

سؤال ۵. میزان استفاده اعضای هیأت علمی از هر یک از خدمات اینترنت چه اندازه است؟
بر اساس اطلاعات بدست آمده ملاحظه شد که بیشترین استفاده از خدمات اینترنت از پست الکترونیک می باشد و در مرحله بعد، وب قرار دارد.

جدول ۷: توزیع فراوانی استفاده اعضای هیأت علمی از پست الکترونیک (E-mail)

درصد	فراوانی	پست الکترونیک (E-mail)
۱۴	۱۵	گاهگاهی در صورت نیاز
۲۸	۳۰	هفته ای یک بار یا چند بار
۴۹/۵	۵۳	هر روز
۸/۵	۹	بی پاسخ
۱۰۰	۱۰۷	جمع

مطابق جدول شماره نه اعضای هیأت دانشگاه تربیت معلم آذربایجان ۱۴ درصد گاهگاهی در صورت نیاز، ۲۸ درصد هفته ای چند بار و ۴۹/۵ درصد هر روز از پست الکترونیک استفاده می کنند.

با مشاهده جدول چهار مطابق ضرایب رتبه بندی شده در مورد شیوه آشنایی با اینترنت ملاحظه می شود اعضای هیأت علمی در مجموع به ترتیب اولویت از طریق همکاران و دوستان با ضریب رتبه بندی ۳۰/۴۱، مطالعه کتب و مقالات با ضریب ۱۹/۲۵، شرکت در دوره های آموزشی با ضریب رتبه بندی ۸/۱۶، برنامه آموزشی خود شبکه اینترنت با ضریب ۷/۹۱ و رسانه های جمعی با ضریب ۴/۳۶ آشنایی کسب کرده اند.

سؤال ۴. میزان استفاده اعضای هیأت علمی به طور متوسط در هر بار از اینترنت چقدر است؟

جدول ۵: توزیع فراوانی استفاده اعضای هیأت علمی از اینترنت به طور متوسط

درصد	فراوانی	استفاده اعضای هیأت علمی از اینترنت
۰/۹	۱	به ندرت
۵/۶	۶	هفته ای یک بار
۲۲/۴	۲۴	هفته ای دو تا سه بار
۱۹/۶	۲۱	هفته ای چهار تا پنج بار
۴۹/۶	۵۳	هر روز
۱/۹	۲	بی پاسخ
۱۰۰	۱۰۷	جمع

با ضریب رتبه‌بندی ۱۶، انتشار مطالب علمی با ضریب رتبه‌بندی ۱۲/۷، استفاده از امکانات آموزش از راه دور با ضریب رتبه‌بندی ۴/۳، و جهت استفاده از سرگرمی با ضریب رتبه‌بندی ۳/۰۲ انتخاب کرده‌اند.

جدول ۱۰: بکار بردن مجراهای اطلاعاتی برای روزآمد نگه داشتن اطلاعات اعضای هیأت علمی

رتبه	ضریب رتبه‌بندی	بکار بردن مجراهای اطلاعاتی
۱	۳۷/۳	استفاده از اینترنت
۲	۲۰/۷	ارتباط رو در رو
۳	۱۴/۹	شرکت در کنفرانس‌ها و...
۴	۱۴	از طریق تلفن
۵	۳	ویدیو و تلفن اینترنت
۶	۲/۹	گفتگوی زنده در اینترنت

همچنین اعضای هیأت علمی دانشگاه برای روزآمد نگه داشتن اطلاعات خود در اولویت اول استفاده از اینترنت را با ضریب رتبه‌بندی ۳۷/۳، ارتباط رودرو با ضریب رتبه‌بندی ۲۰/۷ در اولویت دوم، شرکت در کنفرانس‌ها و کتابخانه‌ها با ضریب رتبه‌بندی ۱۴/۹ اولویت سوم، ارتباط از طریق تلفن با ضریب رتبه‌بندی ۱۴، ارتباط از طریق ویدیو و تلفن اینترنت با ضریب رتبه‌بندی سه، ارتباط از طریق گفتگوی زنده در اینترنت با ضریب رتبه‌بندی ۲/۹، به ترتیب در اولویت‌های بعدی معرفی کرده‌اند.

سؤال اساسی ۷. اعضای هیأت علمی منابع اطلاعاتی را چگونه از طریق اینترنت جستجو نموده و چطور متن کامل را بازیابی می‌کنند؟

جدول ۱۱: توزیع فراوانی مراجعه به متن کامل منابع بازیابی شده در صورت نبودن متن کامل در شبکه

درصد	فراوانی	مراجعه به متن بازیابی شده توسط اعضای هیأت علمی
۶۰/۷	۶۵	بلی
۳۱/۸	۳۴	خیر
۷/۵	۸	بی پاسخ
۱۰۰	۱۰۷	جمع

تعداد ۶۵ نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه معادل ۶۰/۷ درصد، به متن کامل منابع بازیابی شده مراجعه می‌کنند در حالی که ۳۴ نفر معادل ۳۱/۸ درصد به متن کامل منابع بازیابی شده مراجعه نمی‌کنند.

جدول ۸: توزیع فراوانی استفاده اعضای هیأت علمی از

وب Web

درصد	فراوانی	استفاده از وب Web
۶/۵	۷	گاهگاهی در صورت نیاز
۰/۹	۱	ماهی یک بار
۲۶/۲	۲۸	هفته‌ای یک بار یا چند بار
۴۰/۲	۴۳	هر روز
۲۶/۲	۲۸	بی پاسخ
۱۰۰	۱۰۷	جمع

طبق جدول شماره هشت اعضای هیأت علمی دانشگاه ۶/۵ درصد گاهگاهی در صورت نیاز، ۰/۹ درصد ماهی یکبار، ۲۶/۲ درصد هفته‌ای چند بار، ۴۰/۲ درصد هر روز از وب استفاده می‌کنند.

سؤال ۶. مهمترین دلایل اعضای هیأت علمی در استفاده از شبکه اینترنت چیست؟

جدول ۹: رتبه‌بندی مهمترین دلایل اعضای هیأت علمی در استفاده از شبکه اینترنت

رتبه	ضریب رتبه‌بندی	مهمترین دلایل استفاده از اینترنت
۱	۴۰/۷	انجام کارهای پژوهشی
۲	۳۷/۲	کسب اطلاعات روزآمد
۳	۳۰/۲	استفاده از پایگاههای اطلاعاتی
۴	۱۹/۸	برقراری ارتباط با همکاران داخل کشور
۵	۱۹/۱	انجام کارهای آموزشی
۶	۱۸/۳	دستیابی به کتابخانه‌های دنیا
۷	۱۶	برقراری ارتباط با همکاران خارج کشور
۸	۱۲/۷	انتشار مطالب علمی
۹	۴/۳	استفاده از امکانات آموزش از راه
۱۰	۳/۰۲	جهت استفاده از سرگرمی

مطابق ضرایب رتبه‌بندی شده در مورد مهم‌ترین دلایل اعضای هیأت علمی در استفاده از شبکه اینترنت ملاحظه می‌شود که آنها به ترتیب اولویت انجام کارهای پژوهشی با ضریب رتبه‌بندی ۴۰/۷، کسب اطلاعات روزآمد با ضریب رتبه‌بندی ۳۷/۲، استفاده از پایگاههای اطلاعاتی با ضریب رتبه‌بندی ۳۰/۲، برقراری ارتباط با همکاران داخل کشور ۱۹/۸، انجام کارهای آموزشی با ضریب رتبه‌بندی ۱۹/۱، دستیابی به کتابخانه‌های دنیا با ضریب رتبه‌بندی ۱۸/۳، برقراری ارتباط با همکاران خارج کشور

جدول ۱۲: میزان فراوانی توزیع نحوه شناسایی اطلاعات مورد نیاز اعضای هیأت علمی در شبکه اینترنت

رتبه	ضریب رتبه‌بندی	نحوه شناسایی اطلاعات مورد نیاز توسط اعضای هیأت علمی
۱	۴۴/۹	موتورهای کاوش
۲	۳۴/۷	از طریق مآخذ معرفی شده در منابع چاپی
۳	۳۰/۶	مرور منظم برخی از سایت‌های اینترنت
۴	۲۹/۹	از طریق منابع ولینک‌های معرفی شده در منابع اینترنتی
۵	۱۶	با حضور در سمینارها و کنفرانس‌ها
۶	۱۰/۷	وسیله ارتباطات شخصی
۷	۶/۲	با عضویت در گروه‌های خبری یا فهرست‌های پستی
۸	۵/۴	از طریق رسانه‌های گروهی

جدول ۱۳: توزیع فراوانی نظر اعضای هیأت علمی در خصوص تأثیر استفاده از اینترنت بر فعالیت‌های پژوهشی و حرفه‌ای

درصد	فراوانی	تأثیر اینترنت بر فعالیت‌های پژوهشی و حرفه‌ای
۱/۹	۲	بسیار کم
۸/۴	۹	کم
۲۹	۳۱	متوسط
۴۰/۱	۴۳	زیاد
۱۷/۸	۱۹	بسیار زیاد
۲/۸	۳	بی پاسخ
۱۰۰	۱۰۷	جمع

بر اساس یافته‌های پژوهش بیشترین افراد اعضای هیأت علمی دانشگاه یعنی ۴۳ نفر معادل ۴۰/۱ درصد تأثیر اینترنت را زیاد، ۳۱ نفر معادل ۲۹ درصد متوسط، ۱۹ نفر معادل ۱۷/۸ درصد بسیار زیاد، ۹ نفر معادل ۸/۴ درصد کم و دو نفر معادل ۱/۹ درصد بسیار کم دانسته‌اند.

جدول ۱۴: توزیع فراوانی اولویت تأثیرات استفاده از شبکه اینترنت بر فعالیت‌های حرفه‌ای از نظر اعضای هیأت علمی

رتبه	ضریب رتبه‌بندی	اولویت تأثیر اینترنت بر فعالیت‌های حرفه‌ای اعضای هیأت علمی
۱	۶۵/۸	سرعت و سهولت دسترسی به منابع اطلاعاتی
۲	۴۱/۲	دسترسی جامع به پایگاه‌های اطلاعاتی
۳	۳۱/۵	صرفه‌جویی در زمان
۴	۲۵/۳	همکاری بهتر با سایر پژوهشگران

۳۱/۵ و اولویت چهارم همکاری بهتر با سایر پژوهشگران با ۲۵/۳ انتخاب کرده‌اند.

سوال اساسی ۹. نحوه دستیابی اعضای هیأت علمی به اصل مدرک قابل دسترسی در اینترنت چگونه است؟

اعضای هیأت علمی دانشگاه مطابق ضرایب رتبه‌بندی شده در مجموع به ترتیب اولویت از طریق موتورهای کاوش با ضریب رتبه‌بندی ۴۴/۹، از طریق مآخذ معرفی شده در منابع چاپی با ضریب رتبه‌بندی ۳۴/۷، مرور منظم برخی از سایت‌های اینترنت با ضریب رتبه‌بندی ۳۰/۶، از طریق منابع و لینک‌های معرفی شده در منابع اینترنتی با ضریب رتبه‌بندی ۲۹/۹، با حضور در سمینارها و کنفرانس‌ها با ضریب رتبه‌بندی ۱۶، وسیله ارتباطات شخصی با ضریب رتبه‌بندی ۱۰/۷، با عضویت در گروه‌های خبری یا فهرست‌های پستی با ضریب رتبه‌بندی ۶/۲، از طریق رسانه‌های گروهی با ضریب رتبه‌بندی ۵/۴ اطلاعات مورد نیاز خود را شناسایی می‌کنند.

سوال ۸. نگرش اعضای هیأت علمی به تأثیرات شبکه اینترنت بر فعالیت‌های پژوهشی و حرفه‌ای خویش چگونه است؟

اعضای هیأت علمی تأثیر اینترنت بر فعالیت‌های حرفه‌ای خود را در اولویت اول از نظر سرعت و سهولت دسترسی به منابع اطلاعاتی با ضریب رتبه‌بندی ۶۵/۸، در اولویت دوم دسترسی جامع به پایگاه‌های اطلاعاتی با ضریب رتبه‌بندی ۴۱/۲، اولویت سوم صرفه‌جویی در زمان

جدول ۱۵: توزیع فراوانی نحوه دستیابی به اصل مدرک در اینترنت

رتبه	ضریب رتبه‌بندی	نحوه دستیابی به اصل مدرک توسط اعضاء هیأت علمی
۱	۲۶/۱	ارسال پیام الکترونیکی به آدرس پست الکترونیکی ذکر شده در منابع
۲	۲۴/۳	دریافت از طریق ایجاد ارتباط یا مکاتبه با نویسندگان مقالات
۳	۱۸/۸	جستجو در منابع داخلی بر روی عناوین مورد نظر در منابع چاپی
۴	۱۰/۲	پروتکل انتقال فایل
۵	۹/۹	واحدهای تحویل مدرک کتابخانه‌های مرکزی
۶	۳/۷	دریافت از طریق عضویت یا کارت‌های اعتباری

رتبه‌بندی ۱۸/۸، اولویت چهارم پروتکل انتقال فایل با ضریب رتبه‌بندی ۱۰/۲، اولویت پنجم واحدهای تحویل مدرک کتابخانه‌های مرکزی با ضریب رتبه‌بندی ۹/۹ دریافت از طریق عضویت یا کارت‌های اعتباری با ضریب رتبه‌بندی ۳/۷، در اولویت آخر قرار داشته است.

با توجه به جدول ۱۵ اولویت اول دستیابی به مدرک از طریق ارسال پیام الکترونیکی به آدرس منابع با ضریب رتبه‌بندی ۲۶/۱ بوده است. در اولویت دوم دریافت از طریق ایجاد ارتباط یا مکاتبه با نویسندگان مقالات با ضریب رتبه‌بندی ۲۴/۳، در اولویت سوم جستجو منابع داخلی بر روی عناوین مورد نظر در منابع چاپی با ضریب

جدول ۱۶: مرتبه دانشگاهی اعضای هیأت علمی و استفاده از اینترنت

جمع	مرتبه دانشگاهی اعضای هیأت علمی				مرتبه دانشگاهی	
	مربی	استادیار	دانشیار	استاد	تعداد	خبر
۳	۰	۲	۱	۰	تعداد	خبر
۲/۹	%۰	۳/۷	۱۱/۱	%۰	درصد	
۱۰۲	۴۱	۵۲	۸	۱	تعداد	بله
۹۷/۱	۱۰۰	۹۶/۳	۸۸/۹	۱۰۰	درصد	
۱۰۵	۴۱	۵۴	۹	۱	تعداد	جمع
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	درصد	

جدول آزمون مجذور خی

مقدار	درجه آزادی	سطح معنی‌داری دو دامنه
۳/۵۸۴	۳	%۳۱۰
۳/۸۵۸	۳	%۲۷۷
۲/۷۰۹	۱	۱۰۰
۱۰۵		
$\chi^2=۳/۵۸$		$p=%۳۱۰$

اینترنت وجود دارد، در حالی که دانشجویان ۸۸/۹ درصد، استادیاران نیز ۹۳/۳ درصد، از اینترنت استفاده می‌نمایند در واقع طبق معیار $\chi^2=۳/۵۸$ و $p=۰/۳۱۰$ بین مرتبه علمی و استفاده از اینترنت رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اول " بین استفاده از اینترنت و مرتبه علمی اعضاء هیأت علمی رابطه معنی‌داری وجود دارد." مطابق اطلاعات به دست آمده و آزمون مجذور خی ملاحظه شد که در بین مربیان و استادان صد در صد استفاده از

جدول ۱۷- رشته تحصیلی اعضای هیأت علمی و استفاده

از اینترنت

رشته تحصیلی	رشته تحصیلی			جمع
	ادبیات و علوم انسانی	علوم پایه	فنی و مهندسی	
خیر	تعداد	۳	۰	۳
	درصد	۶	۰	۲/۹
بله	تعداد	۴۷	۴۰	۱۰۱
	درصد	۹۴	۱۰۰	۹۷/۱
جمع	تعداد	۵۰	۴۰	۱۰۴
	درصد	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

جدول آزمون مجذور خی

مقدار	درجه آزادی	سطح معنی داری	
۳/۳۳۶	۲	۰/۱۸۹	مجذور خی
۴/۴۹۱	۲	۰/۱۰۶	نسبت احتمال
۲/۶۳۹	۱	۰/۱۰۴	رابطه خطی
۱۰۴			تعداد
$\chi^2=3/33$		$p=0/189$	

جدول آزمون مجذور خی

مقدار	درجه آزادی	سطح معنی دار	
۱۷/۱۶۸	۴	۰/۰۰۲	کای دو
۱۸/۳۷۷	۴	۰/۰۰۱	نسبت احتمال
۱۴/۱۳۸	۱	۰/۰۰۰	رابطه خطی
۹۷		$p=0/002$	تعداد
$\chi^2=17/16$			

اما بر اساس یافته های بدست آمده در مورد استفاده از خدمات اینترنت و آزمون مجذور خی انجام شده ملاحظه شد که ۶۶/۷ درصد، از دانشیاران هر روز از پست الکترونیک استفاده می کنند.

استادیاران ۶۸ درصد و مربیان نیز ۳۱/۶ درصد که طبق معیار $\chi^2=17/16$ و $p=0/002$ بین مرتبه علمی و میزان استفاده از پست الکترونیک رابطه معنی داری وجود دارد.

جدول ۱۹: میزان استفاده از پست الکترونیک براساس

رشته تحصیلی اعضای هیأت علمی

استفاده از پست الکترونیک E-mail	رشته تحصیلی			جمع
	ادبیات و علوم انسانی	علوم پایه	فنی و مهندسی	
گاهگاهی در صورت نیاز	تعداد	۱۳	۲	۱۵
	درصد	۳۰/۲	۵/۱	۱۵/۶
هفته ای یک یا چند بار	تعداد	۱۴	۱۰	۲۹
	درصد	۳۲/۶	۲۵/۶	۳۰/۲
هر روز	تعداد	۱۶	۲۷	۵۲
	درصد	۳۷/۲	۶۹/۲	۵۴/۲
جمع	تعداد	۴۳	۳۹	۹۶
	درصد	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

آزمون مجذور خی

مقدار	درجه آزادی	سطح معنی دار و دامنه	
۱۵/۴۸۰	۴	۰/۰۰۴	میزان خی دو
۱۷/۵۱۵	۴	۰/۰۰۲	نسبت احتمال
۱۲/۱۱۰	۱	۰/۰۰۱	رابطه خطی
۹۶		$p=0/004$	تعداد
$\chi^2=15/4$			

همچنین مطابق اطلاعات و آزمون مجذور خی ملاحظه شد که میزان استفاده از پست الکترونیک در گروه

فرضیه دوم " بین استفاده از اینترنت و رشته تحصیلی اعضای هیأت علمی رابطه معنی داری وجود دارد." مطابق اطلاعات به دست آمده و آزمون مجذور خی ملاحظه می شود که اعضای هیأت علمی انسانی ۹۴ درصد از شبکه اینترنت استفاده می کنند. در بین گروه های علوم پایه صددرصد و فنی و مهندسی نیز صددرصد از اینترنت استفاده می شود که طبق معیار $\chi^2=3/33$ و $p=0/189$ بین رشته تحصیلی و استفاده از اینترنت رابطه معنی داری وجود ندارد.

جدول ۱۸: بین مرتبه علمی اعضای هیأت علمی و استفاده

از پست الکترونیک E-mail

استفاده از پست الکترونیک E-mail	مرتبه علمی اعضای هیأت علمی			جمع
	مربی	استادیار	دانشیار	
گاهگاهی در صورت نیاز	تعداد	۱۲	۳	۱۵
	درصد	۳۱/۶	۶	۱۵/۵
هفته ای یک یا چند بار	تعداد	۱۴	۱۳	۳۰
	درصد	۳۶/۸	۲۶	۳۰/۹
هر روز	تعداد	۱۲	۳۴	۵۲
	درصد	۳۱/۶	۶۸	۵۴/۶
جمع	تعداد	۳۸	۵۰	۹۷
	درصد	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

۶- عدم پاسخگویی، اعضای هیأت علمی دانشگاه به برخی سؤالات مانند استفاده از انواع خدمات اینترنت از قبیل گروه‌های خبری، گوفر، تلنت، ویز، انتقال پروتکل فایل به دلیل ناآشنا بودن با این اصطلاحات بوده است، نه خود خدمات و استفاده از آن که این مسأله در نتیجه پژوهش حاضر اثر گذاشته است.

۶- بین استفاده از پست الکترونیکی به عنوان یکی از انواع خدمات اینترنت و رشته تحصیلی و مرتبه علمی، اعضای هیأت علمی دانشگاه تربیت معلم آذربایجان رابطه معنی داری وجود دارد، که بیشترین استفاده گروه‌های علوم پایه و فنی، مهندسی از پست الکترونیکی مؤید این امر است.

در کل اعضای هیأت علمی دانشگاه تربیت معلم آذربایجان از دانش، مهارت و توانایی نسبتاً متوسطی در جستجوی اطلاعات در منابع اینترنتی برخوردارند و رفتارهای آنان در جستجوی اطلاعات مشابه یکدیگر است.

پیشنهاد‌های درخواستی از پژوهش

- با توجه به نتایج پژوهش حاضر می‌توان پیشنهادهایی از جمله موارد زیر را ارائه نمود:
۱. توانمندسازی اعضای هیأت علمی در امور جستجوی اطلاعات و خدمات اطلاعاتی از طریق برگزاری کارگاه‌های آموزشی تخصصی برای رشته‌های علوم انسانی، علوم پایه، علوم فنی به طور مجزا.
  ۲. توسعه امکانات مخابراتی و تقویت کیفی خطوط ارتباطی.
  ۳. مشترک شدن پایگاه‌های اطلاعاتی علمی معتبر از سوی مراکز آموزشی.
  ۴. آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی برای کاربران کتابخانه‌ها و سایر نهادهای اطلاعاتی.
  ۵. توجه ویژه به فرایند جستجوی اطلاعات در آموزش روش تحقیق کتابخانه‌ای.

پیشنهاد‌هایی برای پژوهش‌های آینده

۱. مقایسه گروه‌های گوناگون کاربران در جستجو و استفاده اینترنت.
۲. بررسی دانش ابزارهای جستجو و دانش وب کتابداران کتابخانه‌های مختلف.

علوم انسانی ۳۷/۲ درصد، علوم پایه ۶۹/۲ درصد و فنی و مهندسی نیز ۶۴/۳ درصد است که طبق معیار $\chi^2=15/4$ و $p=0/004$ بین رشته تحصیلی و میزان استفاده از پست الکترونیک رابطه معنی‌داری وجود دارد.

نتیجه‌گیری کلی:

حاصل این پژوهش بر اساس نتایج بدست آمده به قرار زیر است:

۱- در این پژوهش کلیه رشته‌ها در سه گروه ادبیات و علوم انسانی، علوم پایه، علوم فنی و مهندسی طبقه‌بندی و اعضای هیأت علمی رشته IT به دلیل یکسانی رشته تحصیلی آنان با موضوع تحقیق کنار گذاشته شدند.

۲- اکثریت تعداد اعضای هیأت علمی دانشگاه تربیت معلم آذربایجان را آقایان تشکیل می‌دهند.

۳- مطابق آزمون مجذور خی جدول‌های شماره ۱۶ و ۱۷ هر دو فرضیه‌های این پژوهش رد شدند. با مطالعه این پژوهش این نتیجه به دست می‌آید که گروه‌های علوم پایه و فنی، مهندسی و گروه علوم انسانی به طور یکسان از اینترنت استفاده می‌کنند. ولی حقیقت امر این است که میزان استفاده گروه انسانی کمتر از گروه‌های دیگر است و این نتیجه به دلایل زیر حاصل شده است:

۱-۳- تعداد اعضای هیأت علمی در گروه علوم انسانی بیشتر از گروه‌های علوم پایه و فنی، مهندسی است.

۲-۳- تعداد استفاده کنندگان از اینترنت توسط اعضای هیأت علمی گروه زبان انگلیسی به دلیل تسلط آنان به زبان انگلیسی بیشترین تأثیر را در نتیجه پژوهش گذاشته است.

۲-۳- اعضای گروه علوم انسانی حتی در صورت یکبار استفاده از اینترنت نیز به سوال: (آیا از اینترنت استفاده می‌کنید؟) پاسخ مثبت داده‌اند.

۴- دانشگاه تربیت معلم آذربایجان امکانات لازم برای استفاده از اینترنت را در اختیار کلیه اعضای هیأت علمی دانشگاه قرار داده است.

۵- اعضای هیأت علمی برای روز آمد نگه داشتن اطلاعات خود در اولویت اول از اینترنت استفاده می‌کنند و بیشترین منابع اطلاعاتی خود را از طریق موتورهای کاوش جستجو می‌کنند.

دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران.

رضایی شریف آبادی، سعید (۱۳۷۳)، « شبکه کامپیوتری اینترنت در خدمت اطلاع رسانی»، پیام کتابخانه، ۱۳۷۳، ۱(۱)۴: ۲۶-۳۱.

ستوده، هاجر (۱۳۷۷). ارزیابی استفاده از اطلاعات الکترونیکی با تاکید بر دیسک‌های نوری و شبکه اینترنت در میان اعضای هیأت علمی دانشگاه شیراز و دانشگاه علوم پزشکی شیراز، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شیراز، شیراز.

سعادت، سعید (۱۳۸۰). نشریه وب، ۱۳۸۰، ۳(۲۵): ۲-۴. نوروزی چالکی، علیرضا (۱۳۷۹). رفتار اطلاع یابی پژوهشگران مراجعه کننده از طریق تماس با شبکه جهانی مستقر در دانشگاه تربیت مدرس، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه-تربیت مدرس، تهران.

Lanzinger, susan S.; Bar- llan, Judit; peritz, Blumac (1997), "Internet use of Faculty members in various disciplines: a comparative case study", **Journal of the American Society for Information science**, 48(6): 508-518.

۳. بررسی تأثیر آموزش چگونگی استفاده از اینترنت در جهت بازیابی اطلاعات مورد نیاز .

منابع:

احمدی، جمشید (۱۳۸۶). « اینترنت قاره ششم ». مجله پیوند، ۱۳۸۶، ۲۳۶: ۳۹-۴۱.

اخوتی، مریم (۱۳۷۷). بررسی رضایت استفاده از شبکه اینترنت توسط اعضای هیأت علمی دانشگاه های علوم پزشکی ایران، تهران و بهشتی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران.

اسلامی، عباس (۱۳۸۵). بررسی رفتار اطلاع یابی دانشجویان دکترای دانشکده جغرافیای دانشگاه تهران در استفاده از اینترنت و منابع الکترونیک، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تهران.

اصنامی، امیررضا (۱۳۸۵). «نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در توسعه آموزشی و دانش با تأکید بر نقش کتابخانه مجازی»، مجله الکترونیکی نما، ۱۳۸۵، ۳(۲).

جمشیدیان، مریم (۱۳۸۰). رفتار اطلاع یابی و مشکلات کاربران اینترنت در دانشگاه‌های تربیت مدرس و الزهرا (س)، پایان نامه کارشناسی‌ارشد،